

๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๓

รายงานฉบับที่ หนึ่ง ของคณะกรรมการบริหารและดำเนินการประชุม คณะที่ ๑

คณะกรรมการบริหารและดำเนินการประชุม คณะที่ ๑ ได้ประชุมครั้งที่หนึ่ง เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๓ โดยมี นางอรพรรณ ศรีสุขวัฒนา เป็นประธาน ในที่สุดที่ประชุมมีมติเห็นควรเสนอต่อสมัชชาสุขภาพแห่งชาติครั้งที่สิบสาม ให้รับรองมติประกอบระเบียบวาระเพื่อพิจารณาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องเพื่อพิจารณา

๒.๑ ความมั่นคงทางอาหารในภาวะวิกฤต (Food Security in Crises)

มี มติ ๑ ฉบับ ตามที่ปรับแก้

ความมั่นคงทางอาหารในภาวะวิกฤต (Food Security in Crises)

โรคระบาดใหญ่เป็นปัญหาสาธารณสุขและสาธารณสุขระดับโลก ทำให้เกิดผลกระทบในหลายมิติที่มีความซับซ้อนสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน นโยบายสาธารณะในการบริหารจัดการวิกฤตสุขภาพแบบมีส่วนร่วมจะเป็นพลังให้เกิดการขับเคลื่อนประเทศบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน “ประชาชนทุกคนบนผืนแผ่นดินไทยมีสุขภาพที่ดี”

สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่สิบสาม

ได้พิจารณารายงาน เรื่อง ความมั่นคงทางอาหารในภาวะวิกฤต*

ได้รับทราบสถานการณ์และปัญหาเกี่ยวกับประเด็นความมั่นคงทางอาหารในประเทศไทย ทั้งที่เข้ามาเข้าถึง และการกระจายอาหาร ซึ่งพบว่าในสถานการณ์วิกฤตการระบาดของโรคโควิด-19 ปัญหาความมั่นคงทางอาหารปรากฏเด่นชัดมากขึ้น เช่น ไม่มีอาหารจำหน่าย มีคนจำนวนมากไม่มีกำลังซื้ออาหาร และยังมีประชากรเปราะบางจำนวนมากที่ต้องเผชิญกับภาวะการขาดแคลนอาหาร ในอีกด้านหนึ่งก็ปรากฏให้เห็นการปรับตัวของผู้คน ชุมชน องค์กรและเครือข่ายทางสังคม ที่ร่วมกันดำเนินการรับมือกับปัญหา รวมถึงได้รับทราบสถานะของนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องในปัจจุบันทั้งที่มีผลเชิงลบและที่หนุนเสริมให้เกิดความมั่นคงทางอาหารในภาวะวิกฤต จึงร่วมกันกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพในประเด็นนี้

จึงมีมติดังต่อไปนี้

๑. สมัชชาสุขภาพแห่งชาติเห็นตรงกันว่า “สิทธิในอาหาร” หรือสิทธิในการเข้าถึงอาหารที่เพียงพอปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการในทุกสถานการณ์ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคนในประเทศไทย ที่ต้องได้รับการปกป้อง ดูแล และคุ้มครอง โดยเป็นหน้าที่ของรัฐและทุกภาคส่วนของสังคม ดำเนินการร่วมกันด้วยความช่วยเหลือเกื้อกูล คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตระหนักในความต้องการด้านอาหาร และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของประชาชนแต่ละกลุ่ม แต่ละบุคคล และเสนอให้บัญญัติ “สิทธิในอาหาร” ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

๒. สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ร่วมกันกำหนดเป้าหมายว่า ใน ๕ ปีข้างหน้า (ภายใน พ.ศ. ๒๕๖๘) ประเทศไทยมีความพร้อมและสามารถจัดการอาหารในภาวะวิกฤต โดยขอให้คณะรัฐมนตรีมอบหมายให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จัดทำนโยบายและแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงทางอาหารในภาวะวิกฤต โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้แล้วเสร็จภายใน ๒ ปี ทั้งนี้ต้องครอบคลุมในประเด็น (๑) การพัฒนาระบบอาหารให้พร้อมรับภาวะวิกฤต ทั้งการผลิต การแปรรูป การสำรอง การกระจาย การแลกเปลี่ยน และการแบ่งปันอาหาร (๒) การพัฒนาระบบดูแลประชากรเปราะบาง และประชาชนที่ขาดความมั่นคงทางอาหารในภาวะวิกฤต และ (๓) การพัฒนาระบบการจัดการร่วมกันเพื่อความมั่นคงทางอาหารในภาวะวิกฤต

* เอกสารสมัชชาสุขภาพ ๑๓ / หลัก ๓

๓. การพัฒนาระบบอาหารให้พร้อมรับภาวะวิกฤต

ด้านการผลิตอาหาร

๓.๑ ในภาวะวิกฤต ขอให้คณะรัฐมนตรีบังคับใช้มาตรา ๑๒ ของพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อกำหนดให้เขตพื้นที่ใดเป็นเขตพื้นที่ที่จำเป็นต้องสงวนไว้เพื่อประโยชน์ด้านความมั่นคงด้านอาหารเป็นการชั่วคราว

๓.๒ ขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายองค์กรชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้อง เช่น ท้องที่ บ้าน วัด โรงเรียน องค์กรที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน สนับสนุนและส่งเสริมการสร้าง ความมั่นคงทางอาหารจากฐานของชุมชน รวมทั้งองค์ความรู้และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนมีแหล่งผลิต แปรรูปอาหาร ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในภาวะวิกฤต

๓.๓ ขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนให้มีมาตรการที่เป็นธรรมเพื่อนำที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาใช้ประโยชน์เพื่อความมั่นคงทางอาหารของประชาชน เช่น ที่ดินรกร้างว่างเปล่า ที่ดินสาธารณประโยชน์ แหล่งน้ำที่ใช้ร่วมกัน

๓.๔ ขอให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ส่งเสริมสนับสนุนเกษตรกรกร ครัวเรือน และชุมชน ให้มีความปลอดภัยและความมั่นคงทางอาหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ความสำคัญกับการเข้าถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดิน การจัดการน้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น พันธุกรรมพืชและสัตว์ และคำนึงถึงความยั่งยืน ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ความเท่าเทียมและเป็นธรรม รวมถึงการควบคุมคุณภาพ ความปลอดภัย และคุณค่าทางโภชนาการ

ด้านการสำรองอาหาร

๓.๕ ขอให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงาน และภาคีที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนให้เกิดการผลิตและระบบการสำรองอาหาร ตั้งแต่ระดับประเทศจนถึงระดับชุมชน และครัวเรือน โดยมีรูปแบบที่หลากหลาย ปลอดภัย เพียงพอ และพร้อมกระจาย สอดคล้องกับภูมินิเวศวัฒนธรรมของท้องถิ่นและวิถีชุมชน เช่น ธนาคารอาหาร ธนาคารเมล็ดพันธุ์ในชุมชน แปรรูปของชุมชน ครัวกลางชุมชน กองทุนอาหาร (ชะกาด)

๓.๖ ขอให้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงาน และภาคีที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนชุมชน ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และเครือข่ายด้านการศึกษาวิจัย ในการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการผลิต แปรรูป ถนอมอาหารเพื่อการสำรองอาหารสำหรับภาวะวิกฤต และกระจายเทคโนโลยีสู่ชุมชน

ด้านการกระจาย การแลกเปลี่ยน และการแบ่งปันอาหาร

๓.๗ ขอให้ผู้ว่าราชการจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายองค์กรชุมชน ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน หน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมชุมชนให้เป็นหลักในการจัดทำแผนชุมชนเพื่อจัดระบบการกระจาย การแลกเปลี่ยน และการแบ่งปันอาหาร เพื่อเตรียมการและรับมือกับภาวะวิกฤต ทั้งภายในชุมชน ชุมชนใกล้เคียง และเชื่อมโยงกับชุมชนอื่น ๆ โดยการสนับสนุนของกรมการพัฒนาชุมชน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๓.๘ ขอให้กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้อง เครือข่ายองค์กรชุมชน ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน ส่งเสริมการตลาดที่เชื่อมโยงโดยตรงระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค

๓.๙ ขอให้กระทรวงพาณิชย์ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เครือข่ายองค์กรผู้บริโภค หน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมให้เกิดการค้าที่เป็นธรรมระหว่างระบบค้าปลีกแบบดั้งเดิมและระบบการค้าสมัยใหม่ รวมถึงผลักดันการดำเนินการตามพระราชบัญญัติ การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. ๒๕๖๐

๓.๑๐ ขอให้กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงคมนาคม หน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้อง เครือข่ายองค์กรชุมชน ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน ร่วมกันบริหารจัดการ กระจาย แลกเปลี่ยนอาหารจากผู้ผลิตสู่ผู้บริโภคอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมในภาวะวิกฤต

๔. การพัฒนาระบบดูแลประชากรเปราะบาง และประชาชนที่ขาดความมั่นคงทางอาหารในภาวะวิกฤต

๔.๑ ขอให้กระทรวงมหาดไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับเครือข่ายองค์กรชุมชนและภาคประชาสังคม พัฒนาระบบข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน จัดทำระบบการค้นหา ระบบการช่วยเหลือ ระบบการสื่อสาร รวมถึงพัฒนากลไกของชุมชน และสนับสนุนระบบอาสาสมัครให้สามารถช่วยเหลือดูแลประชากรเปราะบางและประชาชนที่ขาดความมั่นคงทางอาหารในภาวะวิกฤตได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง ในรูปแบบที่หลากหลายและสอดคล้องเหมาะสมกับช่วงวัย บริบทของชุมชนและวิถีวัฒนธรรม เช่น ตู้ปันสุข ธนาคารอาหาร ระบบครัวเคลื่อนที่ การจัดการของเครือข่าย บ.ว.ร. ครัวชุมชน ปันอาหารปันชีวิต

๔.๒ ขอให้คณะรัฐมนตรี มอบหมายให้กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสต็อกอาหาร และสินค้าเกษตรอื่น ๆ จัดระบบและแผนปฏิบัติการนำอาหารที่มีคุณภาพออกมาระบายให้ทั่วถึงอย่างเป็นธรรมเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน

๕. การพัฒนาระบบการจัดการร่วมกันเพื่อความมั่นคงทางอาหารในภาวะวิกฤต

๕.๑ ขอให้กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพิ่มมาตรการควบคุมราคาสินค้าอาหาร ดำเนินการทางกฎหมายต่อผู้กักตุนสินค้าอาหารอย่างจริงจัง และเพิ่มบทลงโทษทางกฎหมายต่อผู้กักตุนสินค้าอาหาร และชุมชนมีมาตรการทางสังคมต่อผู้กักตุนสินค้าอาหาร

๕.๒ ขอให้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) หน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงทางอาหารของชุมชน สนับสนุนให้เกิดพื้นที่ต้นแบบด้านการสำรองอาหารของชุมชน ศูนย์เรียนรู้ชุมชนด้านความมั่นคงทางอาหาร และจัดการความรู้โดยรวมและถอดบทเรียนจากการดำเนินการจริงของพื้นที่ต่าง ๆ

๕.๓ ขอให้กระทรวงมหาดไทย โดยกรมโยธาธิการและผังเมือง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายองค์กรชุมชนและภาคประชาชน ส่งเสริมและสนับสนุน การจัดทำผังนโยบายการใช้ประโยชน์พื้นที่ระดับต่างๆ และผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในการจัดทำ แผนผังและเงื่อนไขข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อเพิ่มประโยชน์ของการใช้ที่ดินในพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่สาธารณะ พื้นที่รกร้างว่างเปล่า ตลอดจนพื้นที่โล่ง รวมถึงการสงวนพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ที่จะ เป็นพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารในภาวะวิกฤต

๕.๔ ขอให้กระทรวงการคลัง ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำหนดมาตรการทางภาษี ค่าตอบแทน หรือมาตรการอื่นๆ ที่สร้างโอกาสและแรงจูงใจให้เอกชน ชุมชน และหน่วยราชการที่มีพื้นที่ว่างเปล่ามาใช้ หรืออนุญาตให้ใช้พื้นที่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์มาใช้ เพื่อความมั่นคงทางอาหารรองรับภาวะวิกฤต โดยไม่แสวงหากำไร

๕.๕ ขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายองค์กรชุมชน และภาคีที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่น หรือแผนชุมชน หรือธรรมนูญสุขภาพชุมชน เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารจากฐานของ ชุมชน ให้ชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเองด้านอาหารในภาวะวิกฤต โดยการสนับสนุนของ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ผู้ว่าราชการจังหวัด สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๕.๖ ขอให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สถาบันพระปกเกล้า สำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ร่วมกับหน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้อง

(๑) ศึกษาและเสนอรัฐบาลให้มีการจัดตั้งกลไกและระบบสำรองอาหารอย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับ ภาวะวิกฤตทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่

(๒) ศึกษาความเป็นไปได้ในการออกประกาศหรือคำสั่งเพื่อให้อำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ สามารถใช้งบประมาณและทรัพยากรในการดำเนินการแก้ปัญหา เมื่อเกิดปัญหาความมั่นคงทางอาหารใน ภาวะวิกฤต

(๓) ศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดให้มีแหล่งทุนที่องค์กรชุมชนและภาคประชาชนเข้าถึงและนำมาใช้ ในการแก้ไข พื้นฟูสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

๖. ขอให้เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ รายงานความก้าวหน้าต่อสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๕